

Wasze pismo z dnia: 26.11.2020 r. Znak: Nasz znak: OP.152.4.2020 Data: 15.02.2021 r.

Sprawa: odpowiedź na petycję

Odpowiadając na petycję, która wpłynęła do Starostwa Powiatowego w Poznaniu w dniu 2 grudnia 2020 r., dotyczącą „zapewnienia należytej ochrony obiektu zabytkowego – grodzisko w Kociałkowej Górcie”, informuję, co następuje.

Stanowisko archeologiczne w Kociałkowej Górcie, oznaczone w ewidencji konserwatorskiej pod nr 1/6 na arkuszu AZP 52-31, zostało objęte wpisem do rejestru zabytków pod nr 95/A decyzją z dnia 14 grudnia 1967 r. Ten nieruchomy zabytek archeologiczny jest grodziskiem pierścieniowatym, typu wklęsłego, dwuczłonowego w postaci grodu i podgrodzia. Datowanie obiektu ustalono na okres wczesnego średniowiecza (X–XII w.), wyłącznie na podstawie ruchomego materiału źródłowego fragmentów ceramiki naczyniowej pochodzącej ze stanowiska. Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r. poz. 282 ze zm.) zabytki archeologiczne będące, w szczególności pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa, podlegają ochronie i opiece konserwatorskiej bez względu na stan zachowania.

W oparciu o zagwarantowany prawny obowiązek wynikający z art. 38 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, tj. „*Wojewódzki konserwator zabytków lub działający z jego upoważnienia pracownicy wojewódzkiego urzędu ochrony zabytków prowadzą kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów dotyczących ochrony zabytków i opieki nad zabytkami*”, w dniu 20 maja 2016 r., Powiatowy Konserwator Zabytków w Poznaniu przeprowadził kontrolę w zakresie stanu zachowania zabytku nieruchomego, przy udziale jego właściciela Lasy Państwowe Nadleśnictwo Czarniejewo, bezpośrednio w miejscu, gdzie zlokalizowane jest to stanowisko. W wyniku wykonanej kontroli wydano zalecenia wskazując na konieczność zainstalowania dwóch tablic informacyjnych o tym obiekcie zabytkowym i konsekwencjach jego zaśmiecania, zniszczenia lub uszkodzenia, a także o potrzebie trwałego uniemożliwienia wjazdu pojazdom mechanicznym na teren grodziska poprzez zastosowanie przeszkód o charakterze „naturalnym”, np. zwalisko kamieni czy uschniętych drzew/krzewów.

Nadleśnictwo Czarniejewo zleciło sporządzenie dwóch tablic informacyjnych o obiekcie zabytkowym, a następnie dokonało ich posadowienia. Ponadto Nadleśnictwo Czarniejewo poinformowało tut. Urząd o niemożliwości zastosowania przeszkód o charakterze „naturalnym” w formie np. zwaliska kamieni czy uschniętych drzew/krzewów, z uwagi na spowodowanie w ten sposób utrudnień w dostępie do obiektu służbie leśnej oraz nieskuteczność takiego działania wobec osób poruszających się na motocyklach crossowych po terenie grodziska. Jednocześnie wskazano na fakt, że miejscowy posterunek straży leśnej wspólnie z policją monitoruje teren zabytkowego obiektu. W piśmie zwrócono uwagę również na niską „świadomość osób wykorzystujących lasy do rajdów motocyklowych i enduro oraz niski poziom kultury zachowania wobec dóbr przyrody i dziedzictwa kulturowego”.

W dniu 16 maja 2017 r. miało miejsce spotkanie Powiatowego Konserwatora Zabytków w Poznaniu oraz Nadleśnictwa Czarniejewo, w celu dokonania analizy sposobu ochrony zabytku

Starosta Poznański

i uwzględnienia posiadanych wyników inwentaryzacji grodziska przy pomocy lotniczego skaningu laserowego (zadanie zrealizowane w ramach środków finansowych budżetu Powiatu Poznańskiego). W trakcie spotkania dokonano oględzin stanowiska archeologicznego, w granicach którego zostały umieszczone dwie tablice informacyjne (z treścią o tym, że jest to obiekt prawnie chroniony, a jego niszczenie lub uszkodzenie podlega karze). Jedna z dwóch tablic została usytuowana wprost na „przejeździe” utworzonym przez motor-crossowców. Na skutek zablokowania „przejazdu”, tuż obok powstał nowy. Ponownie rozważano posadowienie kolejnych tablic. Nadleśnictwo podjęło próbę ograniczenia wjazdu poprzez umiejscowienie na trasach „przejazdu” ściętych kłód, oznaczonych znakami ostrzegawczymi. Przeszkoda również została zniwelowana przez przesunięcie kłód w taki sposób, aby one nie powodowały niebezpiecznej kolizji ze ścieżką przejazdu użytkowników pojazdów motor-crossowych. Stwierdzono, że niewykonalne jest dowieszenie do grodziska większych i cięższych kłód lub kamieni z powodu niedogodnego dojazdu do samego grodziska prowadzącego przez obszar podmokły.

Nadleśnictwo Czarniejewo wyjaśniło, iż w związku z tym, że grodzisko jest położone na terenie Natura 2000 oraz Parku Krajobrazowego, ograniczone są działania polegające na celowym ścinaniu drzew i wykorzystaniu ich jako naturalne przeszkody czy grodzienia siatką. Metoda zakładania siatek w tej okolicy jest nieskuteczna w kontekście dokonywanych kradzieży i zniszczeń (na podstawie przypadków z grodzieniem szkółek). Pracownicy Nadleśnictwa Czarniejewo prowadzili również rozmowy z miejscową policją w celu zwrócenia szczególnej uwagi na konieczność monitorowania obszaru grodziska. Ponadto na stronie internetowej Nadleśnictwa Czarniejewo widnieje informacja o tym, że „wjazd pojazdem silnikowym do lasu jest zabroniony” i „(...) jest wykroczeniem karanym mandatem nawet do 500 złotych.”

Biorąc pod uwagę ogromną potrzebę podjęcia decyzji dotyczącej możliwości ogrodzenia wspomnianego grodziska, i jednocześnie zważywszy na istotny fakt, że prace ziemne przy budowie ogrodzenia naruszają nawarstwienia substancji zabytkowej obiektu archeologicznego, Powiatowy Konserwator Zabytków w Poznaniu w dniu 29 września 2017 r. zwrócił się do Wojewódzkiej Rady Ochrony Zabytków o zajęcie stanowiska w tej sprawie. W dniu 2 listopada 2017 r. Powiatowy Konserwator Zabytków w Poznaniu otrzymał kopię protokołu z posiedzenia Wojewódzkiej Rady Ochrony Zabytków, w której zawarto wskazówki, że „należy podjąć działania zmierzające do wprowadzenia administracyjnego ograniczenia dostępu do terenu, na którym ulokowane jest stanowisko archeologiczne, celem jego zabezpieczenia. Działania tego rodzaju powinny polegać na ograniczeniu ruchu (znaki drogowe) i oznakowania miejsca za pomocą tablic informacyjnych”.

W związku ze złożoną petycją przez członków Stowarzyszenia, Powiatowy Konserwator Zabytków w Poznaniu w dniu 10 stycznia 2021 r. przeprowadził oględziny grodziska w Kociąkowej Górcie. Obecni na spotkaniu przedstawiciele władz lokalnych z Urzędu Gminy Pobiedziska, pani sołtys wsi Kociąkowa Górka, właściciel terenu Lasy Państwowe Nadleśnictwo Czarniejewo oraz zastępca dyrektora Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego dokonali lustracji tych miejsc na stanowisku, gdzie uprawiany jest motor-cross.

Podobnie, jak w ubiegłych latach, podjęto dyskusję w kwestii zastosowania skutecznego zabezpieczenia przed wjeżdżaniem pojazdów mechanicznych na teren grodziska. W nawiązaniu do wcześniejszych doświadczeń (grodzenie poprzez naturalne przeszkody), ale również respektując uwarunkowania środowiska naturalnego, zaproponowano zabezpieczenie grodziska odcinkowym ogrodzeniem z drewna. Wyznaczono cztery miejsca postawienia ogrodzenia. Przyjęte ustalenia z odbytych oględzin zostały przesłane pismem z dnia 15 stycznia 2021 r. do: Nadleśnictwa Czarniejewo, Urzędu Miasta i Gminy w Pobiedziskach, Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego, Sołtysa Kociąkowej Górki oraz Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Poznaniu. Jednocześnie Powiatowy Konserwator Zabytków w Poznaniu zaproponował, aby na stronach internetowych i w mediach społecznościowych zamieścić informację o wczesnośredniowiecznym grodzisku w Kociąkowej Górcie oraz konieczności ochrony tego cennego zabytku archeologicznego, jak i o sformułowanym w art. 29 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach

Starosta Poznański

(Dz. U. z 2020 r. poz. 1463 ze zm.), zakazie wjazdu pojazdom silnikowym do lasów. W tym celu przygotowano stosowny materiał i rozesłano go do: Nadleśnictwa Czarniejewo, Głóżyń, Urzędu Miasta i Gminy w Pobiedziskach, Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Wielkopolskiego oraz Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Poznaniu pismem z dnia 3 lutego 2021 r.

Zagadnienie ochrony stanowisk archeologicznych występujących na obszarze naszego kraju jest niezwykle złożone i wymaga nieustającej staranności. W przeciwieństwie do zabytków architektury, których zarysy są bardzo wyraźne i sprecyzowane, zabytki archeologiczne i ich granice pozostają w większości „niewidoczne” w krajobrazie kulturowym. Relikty grodzisk należą do tej kategorii zabytków archeologicznych, które poprzez własną widoczną formę terenową, w postaci wału, fosy, majdanu lub stożka stanowią namacalny dowód śladów najstarszej architektury obronnej spotykanej dziś na ziemiach polskich. Ich kształty i rozmiary są zróżnicowane, a powierzchnia często ulega zaanektowaniu przez rosnące krzewy i drzewa. Te uwarunkowania sprawiają, że owe fortyfikacje drewniano-ziemne stopniowo przestają być dostrzegalne nie tylko w sensie fizycznym, ale także w znaczeniu niematerialnym, w świadomości ludzi jako miejsca, w których nasi przodkowie żyli. Ludzie niełatwo uzmysławiają sobie fakt, że porośnięte roślinnością wzgórze stanowiło dawniej miejsce, które pełniło ważną funkcję osady obronnej. Dziedzictwo archeologiczne domaga się od współczesnego odbiorcy czasu do zastanowienia nad minionymi dziejami człowieka i wymusza akceptację „niewidzialnej” przeszłości.

Niechlubny proceder niszczenia grodziska w Kociałkowej Górcie położonego na gruntach gminy Pobiedziska poprzez rozjeżdżanie materii zabytkowej chronionego obiektu, a zwłaszcza naruszanie relikwów jego wałów jest aktem wandalizmu, który często dotyka tego rodzaju stanowiska archeologiczne. Z perspektywy konserwatorskiej wciąż odnotowywane analogiczne działania są niezwykle uciążliwym problemem o zasięgu ogólnopolskim, wielokrotnie omawianym na różnych forach związanych z tematyką ochrony zabytków, ale również postępujących zagrożeń w szerokim odniesieniu do dziedzictwa archeologicznego. Przypadek niszczenia grodziska w Kociałkowej Górcie był przedmiotem wystąpienia pracowników Powiatowego Konserwatora Zabytków w Poznaniu na międzynarodowej, interdyscyplinarnej konferencji pn. Archeologia obszarów leśnych, która odbyła się w Białowieży w kwietniu 2018 roku. Na łamach czasopisma naukowego „Wielkopolskich Sprawozdań Archeologicznych”, w tomie 18/19/20 ukazał się artykuł pt. „Dyskurs konserwatorski nad wyzwaniem ochrony stanowisk archeologicznych w obszarze leśnym na przykładzie grodziska w Kociałkowej Górcie, gm. Pobiedziska, powiat poznański”, który porusza omawianą problematykę.

Darzenie szacunkiem dóbr przyrody i dziedzictwa archeologicznego winno być kształtowane już na wczesnym etapie edukacji. Nie wystarcza obraz archeologii utrwalony w ludzkiej świadomości wyłącznie na modelowym przykładzie ekscytujących przygód badaczy i historii o piramidach starożytnego Egiptu. Aby temu przeciwdziałać i poszerzać wiedzę na temat rodzimego dziedzictwa archeologicznego słusznym zadaniem jest podejmowanie wszelkiej działalności edukacyjnej. Biorąc pod uwagę obecnie panującą globalną sytuację, która wymaga respektowania obostrzeń związanych z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2, wraz z Powiatowym Konserwatorem Zabytków w Poznaniu, wyrażam nadzieję, że po zniesieniu obowiązujących ograniczeń, na możliwe zorganizowanie, przy udziale i wsparciu członków Stowarzyszenia spotkań edukacyjnych na terenie wspomnianego grodziska, nie tylko dla najbliższych mieszkańców wsi Kociałkowa Górka.

Założenie obronne w Kociałkowej Górcie, pomimo naruszenia pozostałości pierwotnej substancji i struktury zabytkowej zachowało do czasów obecnych wartości historyczne, artystyczne i naukowe. Podzielam Państwa troskę o zachowanie wspólnego archeologicznego dziedzictwa regionu i dlatego, w miarę możliwości podejmujemy działania mające na celu ochronę wymienionych dóbr.